

ΟΙ ΠΕΛΑΣΓΟΙ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ ΑΥΤΩΝ.

- « Ἦντινα δὲ γλῶσσαν ἔσαν οἱ Πελασγοί, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι·
- « εἰ δὲ χρεὼν ἐστὶ τεκμαιρόμενον λέγειν κ.τ.λ. . . ἦσαν οἱ Πελασ-
- « γοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες. » (Ἡρόδ. Βιβλ. Α'. 57.)

Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ἦσαν σχεδὸν ἐν γένει γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Πελασγοὶ ἐνίοτε δὲ καὶ Γραικοί. Ἀμφότεραι δὲ αὗται αἰ ἐπικλήσεις σημαίνουναι τὸ αὐτό· ἦτοι Γραικὸς ἐκ τοῦ γραικός, ἦτοι γέρων, ἀρχαῖος, καὶ Πελασγός, Πελασγία, ἐκ τοῦ πέλας συνώνυμον τοῦ πρεσβύτης, καὶ γῆ, γαῖα· ὅθεν Πελασγία, ἀρχαία γῆ, Πελασγός, ἀρχαῖος κάτοικος.

Ἄλλ' ὁ Ἡρόδοτος μᾶς λέγει ὅτι σῶμα λαοῦ κληθέντος Ἑλληνικοῦ ἀπεσχίσθη ἐκ τῶν ἀρχαίων τούτων κατοίκων. Ὁ λαὸς δ' οὗτος, καὶ τοὶ ἀσθενῆς, καὶ ἀπὸ σμικρῶν τὴν ἀρχὴν ὀρμώμενος, πολιτισθεὶς ὁμῶς καὶ καλλιεργήσας τὰς τέχνας, ἐνῶ οἱ Πελασγοὶ διέμενον ἐν τῇ βαρβαρότητι αὐτῶν, ἐσχημάτισεν ἐπὶ τέλους ἔθνος ὅλως διακεκριμένον, ὅπερ δὲν ἐβράδυνε νὰ προσλάβῃ ἰδίαν τινὰ ὑπεροχὴν, καὶ μάλιστα μετὰ τὰς ἐκ τῆς Ἀσίας ἀποικίας. Ἀκολουθῶς δὲ προβαίνων γιγαντιαίως πρὸς τὸν πολιτισμόν, παρέσχε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Ἑλλάδος οἵτινες ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ἐνωθῶσι μετ' αὐτοῦ. Ἐν τούτοις οἱ μὲν Πελασγοὶ ἐθεωρήθησαν πάντοτε ὡς ἡ γενεαλογικὴ ἀρχὴ τῶν Ἰώνων, οἱ δὲ Ἕλληνες, μόνον τῶν Δωριέων· ἀλλὰ βαθμηδὸν τὸ ὄνομα Πελασγός ἐξέλιπεν. Ὁ Ὅμηρος, καὶ τοὶ ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτοῦ τὸ ὄνομα Ἕλληνες δὲν ἦτον εἰσέτι κοινὸν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ὀνομάζει Πελασγοὺς εὐαρίθμους τινὰς Ἑλληνικάς φυλάς· καὶ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἡροδότου, πόλεις τινὲς κείμεναι ἐπὶ τῆς Προποντίδος ἢ τῶν συνόρων τῆς Μακεδονίας κατεῖχον μόναι τὸ ὄνομα τοῦτο· οἷον ἡ Πλακία, ἡ Σκυλάκη καὶ ἡ Κρηστωνία.

Μετὰ τὴν διαίρεσιν ταύτην τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος εἰς Πελασγοὺς καὶ εἰς Ἕλληνας, ἡ γλῶσσα ἦν οὗτοι ὠμίλουν ὥφειλε νὰ ὑποστῇ μεγάλῃ μεταβολῇ· οἱ Ἕλληνες ἐξέτειναν καὶ ἐτελειοποίησαν αὐτὴν διὰ τῆς ἐκτάσεως καὶ τελειοποιήσεως τοῦ κοινωνικοῦ αὐτῶν πολιτεύματος· νέαι ἀνάγκαι, νέαι τέχναι, νέαι ιδέαι παρήγαγον νέους συνδυασμοὺς λέξεων. Ἀπ' ἐναντίας δ' οἱ Πελασγοί, οὐδόλως μεταβαλόντες τὰς θεσμοθεσίας καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, τοσοῦτον ἀπεξενώθησαν προϊόντος τοῦ χρόνου τῆς τῶν Ἑλλήνων γλώσσης, ὥστε τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνέγραφεν ὁ Ἡρόδοτος, οἱ ὀλίγοι διαμένοντες ἀρχαῖοι Πελασγοὶ συνεννοούμενοι ἀπλῶς μεταξύ των, δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἐννοῶσι τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα ἐπεκράτει τότε ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλ-

λάδος. Ἐκ τούτου λοιπὸν προῆλθε τὸ συμπέρασμα τοῦ Ἡροδότου, κατὰ τὴν τότε κοινὴν τῶν Ἑλλήνων συνήθειαν, ὅτι οἱ Πελασγοί, « ἦσαν βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες. »

Πρὸς δὲ τούτοις, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ αὐτὸς ἱστορικός (Βιβλ. Β'. 52) καθίσταται ἀναμφίβολον ὅτι ἡ γλῶσσα αὕτη τῶν Πελασγῶν ἔσχε τὴν αὐτὴν ἀρχὴν μὲ τὴν, ὑπὸ τὸ ὄνομα « Ἑλληνική » καταστάσαν κοινὴν γλῶσσαν ἡ διάλεκτον ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς. Λέγει ἐν τῷ ῥηθέντι χωρίῳ, ὅτι οἱ Πελασγοί οὐδενὶ τῶν θεῶν ποιούμενοι ἐπωνυμίαν ἢ ὄνομα, ἠρκέσθησαν εἰς τὸ νὰ προσονομάσωσιν αὐτοὺς διὰ γενικῆς τινος προσηγορίας, θεοὺς, ὡς κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πράγματα « θεοὺς δὲ προσωνόμασάν σφας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα. » Ἡ λέξις ἄρα θέντες, παραγομένη ἐκ τοῦ θέω εἶναι Ἑλληνική.

Τῆς τοσούτω ἀξιοσημειώτου ταύτης συμπτώσεως ἀπαξ τεθείσης, δὲν μένει πλέον εἰμὴ νὰ προσδιορισθῇ εἰς τίνα ἀρχικὸν κορμὸν δυνάμεθα ν' ἀναθέσωμεν τὴν Πελασγικὴν, ἢ μᾶλλον τὴν ἀρχαίαν ταύτην Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἥτις τελειοποιηθεῖσα ἐντὸς τῶν Ἑλληνικῶν κρατῶν κατέστη ἡ γλῶσσα τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Πλάτωνος. Πρὸς διασάφησιν τούτου, ἀναφύεται τὸ ζήτημα περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Πελασγῶν ἢτοι τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος.

Πλείστοι εἰδήμονες χρονολόγοι, ἐν οἷς ὁ Φρερέτος καὶ ὁ Βουιέρος λέγουσι ὅτι οὗτοι κατάγονται ἐκ τῆς Ἀσίας. Ὁ τελευταῖος μάλιστα συγχέει αὐτοὺς μὲ τοὺς Φοίνικας. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ εἰσέλθωμεν, περὶ τῆς τῶν λαῶν καταγωγῆς, εἰς μακρὰς καὶ δυσεκπεράντους ἀμφισβητήσεις, αἵτινες ἀποβαίνουσιν ἀνεξάντλητοι ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως αὐθεντικῶν ὑπομνημάτων, ὀφείλομεν μᾶλλον νὰ προσφύγωμεν εἰς φυσικὰς καὶ γεωγραφικὰς ἀποδείξεις, τὰς μόνας ἱκανὰς τοῦ νὰ παράσχωσιν ἀκριβῆ τινα διδόμενα. Ὅθεν ταύτας ἐξετάζοντες, βεβαιούμεθα ὅτι αἱ διὰ ξηρᾶς μεταναστάσεις προηγήθησαν τῶν διὰ θαλάσσης· καὶ οὕτως οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ὤφειλον νὰ ἀφικθῶσιν ἐκεῖσε διὰ ξηρᾶς, καὶ κατὰ συνέπειαν νὰ προηγηθῶσι τῶν ἐξ Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου ἀφικθέντων. Οὗτοι δὲ οἱ τελευταῖοι ἀφικθέντες εἶχον, ἀληθῶς, μέγιστα πλεονεκτήματα ἐπὶ τῶν προηγηθέντων καὶ ἤδη ἀποκαταστημένων λαῶν, ὡς μετερχόμενοι τὴν ναυτιλίαν, προὑποθέτουσαν βεβαίως τὴν ἀπόκτησιν πλείστων διαφόρων τεχνῶν καὶ ἐφικτῶν γνώσεων. Ὅθεν ὤφειλον οὗτοι οὐ μόνον νὰ ἐξασκῶσιν ἐπὶ τῶν προτέρων φυλῶν μεγάλην ὑπεροχὴν, ἀλλὰ προσέτι καὶ νὰ θεωρηθῶσι καθιδρυταὶ τῶν κοινωνιῶν αὐτῶν· καὶ πράγματι ἦσαν τοιοῦτοι· διότι οἱ πολιτίζοντες τὰς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰσάγοντες ἐν αὐταῖς τὰς τέχνας, οὗτοι μόνοι ἀξιοῦνται τούτου τοῦ ὀνόματος.

Ἐφαρμόζοντες λοιπὸν τὴν παρατήρησιν ταύτην φυσικῆς ἀποδείξεως, καθ' ἧς οὐδεὶς ἤθελεν ἐπιφέρει τινὰ ἀντίρρησιν, πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα, ὀδηγούμεθα φυσικῶς τῷ λόγῳ εἰς τὸ νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ ἀρχαῖοι τῆς Ἑλλάδος κάτοικοι, οἱ Πελασγοί, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀφικθῶσιν

ἐκεῖσε διὰ θαλάσσης. Τοῦτο δ' εἶναι καὶ τὸ φρόνημα τοῦ Ἀδελούγγου (*), ὅστις τοὺς θεωρεῖ καταγομένους ἐκ τῶν Θρακῶν, ἔθνους μεγάλου ὅπερ κατῴκει ποτὲ τὰ ἀρκτῶα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ εὐκόλως ἠδυνήθη νὰ εἰσδύσῃ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ (**) εἴτε περιπλέον τὸν Εὐξείνον, ἢ διαπεραιούμενον τὴν μικρὰν διάστασιν τῶν πορθμῶν τῶν ἀποχωριζόντων αὐτὸ ἐκ τῆς Ἀσιατικῆς ἡπείρου. Ἡ γνώμη δ' αὕτη, ἡ ἥδη τοσούτῳ πιθανή, στηρίζεται ἐπίσης καὶ ἐπὶ ἀποδείξεως οὐχ ἥττον ἀξιολόγου τῆς τῶν γλωσσῶν.

Μεταξὺ τῶν γλωσσῶν τοῦ σημητικοῦ κορμοῦ, ἐξ οὗ παρήχθησαν αἱ λαλούμεναι γλῶσσαι τῶν Φοινίκων, Χαναναίων, Ἀραμαίων, Ἀράβων καὶ Ἑβραίων, καὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἢ Δυτικῶν Γλωσσῶν, δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀναλογία. Ἡ πορεία αὐτῶν ἐστὶν ὅλως διάφορος· οὐδεμία κοινὴ ρίζα, εἰς τὰς λέξεις τὰς σημαινούσας τὰ πρῶτα ἀντικείμενα τὰ προσβάλλοντα τὰς αἰσθήσεις ἢ τὸν νοῦν ἡμῶν, οἷον εἰς τὰς λέξεις, οὐρανός, ἥλιος, σελήνη, γῆ, ὕδωρ, φῶς. Ἡ πελασγικὴ λέξις, Θεός, ἡ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀναφερομένη, δὲν ἔχει τὴν ἐλαχίστην σχέσιν ἢ φωνήν, οὐδὲ τὴν αὐτὴν καταγωγὴν μὲ τὰς λέξεις, Ἑλ, Ἑλοχίμ, Ἀλλά, Ἀδοναί, Ἰαοῦ, κλ. τὰς σημαινούσας τὸν Θεὸν τῶν σημητικῶν γλωσσῶν· ἐνῶ ἡ εἰρημένη Πελασγικὴ λέξις εἶναι προφανῶς ἡ ρίζα τοῦ τοιούτου ὀνόματος εἰς τὰς πλείστας τῶν Εὐρωπαϊκῶν Γλωσσῶν. Πρὸς δὲ τούτοις σχετίζεται αὕτη μὲ τὴν σανακριτικὴν λέξιν Δέβα (Θέουα) ἐξ ἧς ὁ Ἀδελούγγος παράγει τὴν ρίζαν τῆς λέξεως Θεός καὶ ἥτις φαίνεται εἰσχωρήσασα διὰ ξηρᾶς ἐκ τῆς Ἰνδίας εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ταῦτα πάντα λοιπὸν τείνουσιν εἰς τὸ νὰ μᾶς κάμωσι νὰ θεωρῶμεν τοὺς Πελασγοὺς, λαὸν ἀφιχθέντα ἐν Ἑλλάδι, οὐχὶ διὰ θαλάσσης, ὡς μέχρι τοῦδε ὑπετίθετο, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνδοτέρων χωρῶν· καὶ τὸ φρόνημα τοῦ Ἀδελούγγου, προσαρτῶντος τὴν γλῶσσαν αὐτῶν εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ καλούμενον, Θρακο — Πελασγο — Ἑλληνο — Λατινικὸν κορμὸν συμφωνεῖ πληρέστατα πρὸς τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν.

Ἐὰν δ' ἐπὶ τέλους, ὡς ἀποδείκνυται ἐκ τῶν προσφάτων ἀνακαλύψεων καὶ τῆς ἐμβριθεστέρας σπουδῆς τῶν Ἰνδικῶν γλωσσῶν, ὑπάρχει μεγίστη

(*) A. Lehn, Περὶ φημος φιλολόγος καὶ γραμματικὸς γερμανός. Ἐγεννήθη ἐν Σπαντεκόβη τῆς Πομερανίας τὸ 1734 καὶ ἀπέθανεν ἐν Δρέσδῃ τὸ 1806. Οὗτος ἐμόχθησεν ὑπὲρ τῆς γλώσσης τοῦ ὡς ἡ Ἀκαδημία τῆς Γαλλίας ὑπὲρ τῆς Γαλλικῆς καὶ ἡ τῆς Κρούσκας ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς. Πρὸς τῆς ἄλλοις αὐτοῦ συγγράμμασι, συνέγραψε γερμανιστὶ καὶ τὸν Μιθριδάτην ἢ Γενικὴν Ἑπιστήμην τῶν γλωσσῶν, προτάξας ἐν αὐτῷ τὸ Πάτερ ἡμῶν πρὸς δείγμα, εἰς σχεδὸν 500 γλώσσας ἢ διαλέκτους γεγραμμένον. Ὁ Α'. τόμος, δημοσιευθεὶς, ζῶντος τοῦ συγγραφέως, περιλαμβάνει τὰς Ἀσιανὰς γλώσσας συμποσομένους εἰς 159. Ὁ Β'. δημοσιευθεὶς, ὑπὸ τοῦ Βάτερ τὸ 1803, περιέχει τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἥτοι, α', τὴν βασικὴν, β', τὴν ἀρχαίαν κελτικὴν, γ', τὴν κελτογερμανικὴν, δ', τὴν γερμανικὴν, ε', τὰς γλώσσας θρακικὴν, πελασγικὴν, Ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν· ς', τὰς σλαβικὰς, ζ'. τὰς γερμανοσλαβικὰς, η', τὴν ῥωμανοσλαβικὴν ἢ βλαχικὴν καὶ θ', τὰς συμμίκτους. Ὁ Γ'. τόμος, ἐκδοθεὶς ὡσπύτω· ὑπὸ τοῦ Βάτερ, τὸ 1812, περιγράφει τὰς γλώσσας τῆς Ἀφρικῆς.

(**) ὑπάρχον Θρακας καὶ Πελασγοὶ ἐν Ἀσίᾳ. Οἱ Τρωαδοῖται ἐθεωροῦντο καταγωγῆς Πελασγικῆς. Ἡ Διὸς, κατὰ τὸν Βιργίλιον, ἀπονέμει αὐτοῖς τὴν προσηγορίαν ταύτην.

ἀναλογία μεταξύ τούτων καὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν ὡς πρὸς τὴν πορείαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν, (***) ἡ ἀξιοσημείωτος αὕτη ἀναλογία δὲν ἤθελεν ἄρα εἶσθαι νέα ἀποδείξεις ὅτι αἱ ἐκ τῆς μεσαίας Ἀσίας πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Εὐρώπης μεταναστάσεις εἰσὶν ἀρχαιότεραι παρ' ὅ,τι νομίζομεν καὶ ὅτι αὗται ἐχορήγησαν κατοίκους εἰς τὰς ἀπωτέρω χώρας καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα; Τῶνόντι πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς ναυτιλίας, αἱ ἀκταὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης ἀπείχον ὀλιγώτερον ἐκ τῶν παραλίων τῆς Ἀττικῆς ἢ ἐκεῖναι τῆς Φοινίκης.

Ἄλλ' ὅμως δὲν ἀρνούμεθα ὅτι οἱ πρῶτοι καὶ ἄγριοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος παρέλαβον ἐκ τῶν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων, ὁπότε αἱ διὰ θαλάσσης συγκοινωνίαι ἠνεώχθησαν, πληθύν τινα νέων γνώσεων, ὡς προείπομεν. Φαίνεται ὅμως ὅτι διετήρησαν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, καὶ ὅτι μόνον τὴν γραφὴν παρέλαβον ἐκ τῶν δυτικῶν Ἀσιανῶν· τοῦλάχιστον εἶναι πασίδηλον ὅτι τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τὸ εἰσέτι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις ἐξ ἐκείνων ἔσχε τὴν καταγωγὴν· εἴτε διότι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἢ Πελασγοὶ δὲν ἐγνώριζον παντάπασιν τὴν γραφὴν, ἢ, τὸ πιθανώτερον, διότι εἶχον ἄμορφόν τινα καὶ ἱερογλυφικὴν, ὡς εἶναι ἅπασαι αἱ ἀρτιγέννητοι γραφαί. Ὅθεν, ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ὑποθέσει, ἀναγνωρίζαντες τὴν ὠφέλειαν τῶν χαρακτήρων τοὺς ὁποίους εἰσήγαγον παρ' αὐτοῖς οἱ Φοινίκες, τοὺς παρεδέχθησαν, καὶ διετήρησαν ἀπλῶς τὴν συνήθειαν τοῦ νὰ γράφωσιν αὐτοὺς ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, κατὰ τὸν σανσκριτικὸν τρόπον, καὶ οὐχὶ ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά ὡς οἱ Ἀραβες, Φοινίκες καὶ Αἰγύπτιοι· διότι ἄλλως, μὴ ἔχοντες ἤδη εἶδός τι γραφῆς, καὶ παραδεχόμενοι νέους χαρακτήρας, οὐδόλως ἤθελον μεταβάλλει τὸν τρόπον τοῦ γράφειν αὐτούς.

(***) Ἐν τῷ Α'. τόμῳ τοῦ Μιθριδάτου ὑπάρχει διεξοδικὸς κατάλογος σανσκριτικῶν λέξεων. Πλεῖστα δ' Εὐρωπαϊκαὶ λέξεις εἰσέτι ἐν χρήσει, παράγονται ἀμέσως ἐκ τῆς σανσκριτικῆς, ὡς ἐν αὐτῷ ἀποδείκνυται.

ΕΜ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.